

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Директор Манченківської
загальноосвітньої школи
I-III ступенів**

**Люботинської міської ради
Харківської області**

Вікторія ЦИМБАЛІСТА

2022 року

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
Манченківської загальноосвітньої
школи I-III ступенів
Люботинської міської ради
Харківської області
для 5-6 класів
в умовах реалізації концепції
«Нова українська школа»

СХВАЛЕНО

на засіданні педагогічної ради
Манченківської
загальноосвітньої школи I-III
ступенів Люботинської міської
ради Харківської області

протокол від 26.08.2022 № 13

Голова педагогічної ради,
директор школи

Вікторія ЦИМБАЛІСТА

Структура освітньої програми

1. Пояснювальна записка.....	3
2. Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою..	3-4
3. Загальний обсяг навчального навантаження, розподіл за освітніми галузями	4-5
4. Опис очікуваних результатів навчання за освітніми галузями.....	6-41
5. Перелік модельних навчальних програм.....	42-43
6. Форми організації освітнього процесу та методи навчання	43-44
7. Опис інструментарію оцінювання.....	45-46
8. Додатки.....	47-51

I. Пояснювальна записка

Організація освітньої діяльності в 5-6-х класах закладу загальної середньої освіти здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану» від 28.04.2022 №7325, Указу Президента України від 16.03.2022 № 143 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України», постанови Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 № 711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988- р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 №1111/35394, Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. Освітня програма створена для адаптаційного циклу базової середньої освіти (5-6) класи на основі типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235.

Мета і завдання освітньої програми закладу ґрунтуються на визначеній Законом України «Про освіту» меті повної загальної середньої освіти, що передбачає всебічний розвиток, виховання і соціалізацію особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

II. Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою

Навчання у Манченківській загальноосвітній школі I-III ступенів Люботинської міської ради Харківської області за освітньою програмою базової середньої освіти можуть розпочинати учні, які на момент зарахування (переведення) до закладу загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття повної загальної середньої освіти, досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що підтверджено відповідним документом встановленого зразка (свідоцтвом досягнень, свідоцтвом про здобуття початкової освіти, табелем навчальних досягнень учня / учениці).

У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів за рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання упродовж першого семестру навчального року. Для проведення оцінювання наказом керівника закладу освіти створюють комісію, затверджують її склад (голову та членів комісії), а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів. Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складають за формою згідно з додатком 2 до Положення про

індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2016 № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 № 955), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.02.2016 № 184/28314.

Зарахування учнів до школи здійснюється на підставі заяв батьків, або осіб, які їх замінюють.

Повна загальна середня освіта в закладі освіти може здобуватися в очній (денній), дистанційній чи індивідуальній формах, здійснюватися інклюзивне навчання для дітей з особливими освітніми потребами (за необхідністю).

Мова навчання – українська.

III. Загальний обсяг навчального навантаження, розподіл за освітніми галузями

Загальний обсяг навчального навантаження в освітній програмі закладу освіти відповідає загальному обсягу навчального навантаження, визначеному в Державному стандарті базової середньої освіти та Типовій освітній програмі для 5-9 класів. Загальний обсяг річного навчального навантаження для кожної галузі в освітній програмі закладу освіти встановлено у межах рекомендованого діапазону.

Для 5-6 класів згідно з типовим планом наведено в таблиці:

Назва освітньої галузі	Навчальне навантаження	Кількість годин 5 клас	Кількість годин 6 клас
Мовно-літературна	На тиждень	11	11
	На рік	385	385
Математична	На тиждень	5	5
	На рік	175	175
Природнича	На тиждень	2	4
	На рік	70	140
Соціальна і здоров'язбережувальна	На тиждень	1,5	1,5
	На рік	52,5	52,5
Громадянська та історична	На тиждень	1	2
	На рік	35	70
Технологічна	На тиждень	2	2
	На рік	70	70
Інформатична	На тиждень	1,5	1,5
	На рік	52,5	52,5
Мистецька	На тиждень	2	2
	На рік	70	70
Фізична культура	На тиждень	3	3
	На рік	105	105
Усього	На тиждень	29	32
	На рік	1015	1120
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, вибіркового освітніх компонентів, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	На тиждень	2	2
	На рік	70	70
Загальнорічна кількість навчальних	На тиждень	31	34

годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	На рік	1085	1190
Гранично допустиме навантаження учнів	На тиждень	28	31
	На рік	980	1085

Кількість навчальних годин для вивчення української мови у навчальному плані закладу освіти відповідно до абзацу четвертого частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» не є меншою, ніж у типовому навчальному плані.

Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів. Уроки з фізичної культури, згідно із частиною четвертою статті 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», є обов'язковими і проводяться не менше трьох разів на тиждень, що відображається у навчальному плані закладу освіти для кожного класу.

Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі визначено закладом освіти самостійно у межах рекомендованого діапазону (додаток 1). Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей не перевищує загальнорічної кількості навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи), визначеної базовим навчальним планом, з дотриманням вимог гранично допустимого річного навчального навантаження учнів. У межах галузі «Мовно-літературна» вивчаються навчальні предмети: «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література», «Іноземна мова (англійська)»; у межах галузі «Математична» - «Математика»; у межах галузі «Природнича» - у 6 класі – «Географія»; у межах галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» - «Етика»; у межах галузі «Громадянська та історична» вивчається навчальний предмет «Вступ до історії України та громадянської освіти» у 5 класі та «Історія України. Всесвітня історія» у 6; у межах галузі «Інформатична» - «Інформатика»; у межах галузі «Технологічна» - «Технології». Запроваджено галузеві інтегровані курси: з освітньої галузі «Природнича» - «Пізнаємо природу», з освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» - «Здоров'я, безпека та добробут», з освітньої галузі «Мистецька» - «Мистецтво». Предмет «Етика» з навчальним навантаженням 0,5 години на тиждень вивчається протягом одного семестру.

Варіативна складова навчального плану визначена з урахуванням особливостей організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливостей регіону, рівня навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу. Навчальний час, передбачений на варіативну складову, використовується на запровадження спецкурсів, курсів за вибором, індивідуальних занять.

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» сформовано з модулів відповідно до статево-вікових особливостей учнів, їх інтересів, матеріально-технічної бази закладу освіти, кадрового забезпечення, регіональних та народних традицій і відображається у річному навчальному плані.

IV. Опис очікуваних результатів навчання за освітніми галузями

Освітня галузь	Перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Очікувані результати навчання
Мовно-літературна	Українська мова	<p>Учень / учениця:</p> <p>розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого, доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для збагачення міжособистісної комунікації позитивними емоціями, створення комфортної атмосфери спілкування, спонукання співрозмовників до певних дій, читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання, характеризує порушені в тексті проблеми, знаходить у тексті відому і нову інформацію, формулює тему та основну думку тексту, виокремлює в тексті мікротеми, формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту, проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті, висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті, складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними мовними нормами, взаємодіє з іншими особами в цифровому середовищі, дбаючи про безпеку, дотримується норм етикету під час онлайн-спілкування. Знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень, виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, склади слова, слова), порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками, вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть, вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть, порівнює тексти щодо наявності в них чергувань звуків, засобів милозвучності, урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами, виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, словосполучення, речення, тексти), порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками, вирізняє окремі синтаксичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть, порівнює тексти щодо наявності в них певних синтаксичних явищ, визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в почутому повідомленні, обґрунтовує достовірність, повноту інформації, у разі потреби звертаючись до відповідних джерел, доречно цитуючи окремі фрагменти почутого повідомлення, формулює тему та основну думку тексту, записує власні міркування або інформацію з інших джерел, створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата,</p>

		<p>власний життєвий досвід, створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах, порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, словосполучення, слово, звук), за визначеними ознаками вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть. Наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань, читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання, виокремлює в тексті мікротеми, розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них, розрізняє тексти різних стилів і типів використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові/медіатекстові джерела інформації. Пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил, добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення визначає способи виправлення помилок у власному мовленні вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть, творчо використовує морфологічні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір, урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами. використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для збагачення міжособистісної комунікації позитивними емоціями, створення комфортної атмосфери спілкування, спонукання співрозмовників до певних дій, знаходить у тексті відому і нову інформацію, піддає сумніву інформацію з тексту на підставі розрізнення фактів і суджень про факти, формулює тему та основну думку тексту, записує власні міркування або інформацію з інших джерел, створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід, добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення, виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, слово, форми слова), вирізняє мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.</p>
	Українська література	<p>Учень / учениця: розуміє значення і роль художнього слова в житті людини, називає види мистецтва, відрізняє художню творчість від інших видів діяльності людини; співвідносить зміст сприйнятого тексту з культурним контекстом; визначає основну і другорядну інформацію, важливі деталі в тексті; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту; читає міфи та легенди у різний спосіб відповідно до мети читання; розрізняє міфи та легенди за тематичним спрямуванням та жанровими особливостями; переказує зміст міфів та легенд, визначаючи тему; визначає спільні та різні елементи і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; характеризує персонажів, ураховуючи їх емоційний стан, поведінку та вчинки, виявляючи толерантність; читає народні перекази у різний спосіб відповідно</p>

	<p>до мети читання; співвідносить зміст переказу з історичним і культурним контекстом; переказує зміст твору відповідно до завдання, визначає тему переказу; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів; унаочнює та візуалізує зміст, використовуючи різні засоби для відтворення змісту; виявляє і відтворює прихований зміст прислів'їв та приказок, розрізняючи невербальні засоби (інтонацію, силу голосу, логічні наголоси, темп, паузи, міміку, жести, пози), використані для передачі прихованого змісту; розрізняє прислів'я та приказки за тематичним спрямуванням та жанровими особливостями; використовує різні способи і засоби візуалізації змісту; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; удосконалює письмовий текст; читає народні казки у різний спосіб відповідно до мети читання; розрізняє фольклорні й авторські твори, наводить приклади; знає назви, сюжети кількох фольклорних творів, самостійно визначає жанрові ознаки казок; формулює тему та основну думку казки; використовує заголовок для оптимізації роботи з текстом; переказує зміст казки відповідно до завдання; відповідає на запитання за змістом казок; характеризує літературних персонажів, їх поведінку та вчинки, виявляючи толерантність; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу казки; висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації; унаочнює та візуалізує зміст, використовуючи різні засоби для відтворення змісту; розпізнає основні виражальні засоби в казках, використовує окремі з них; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; розрізняє тексти різних типів у контексті авторського задуму; знає про виникнення обрядової поезії, її різновиди; читає народні пісні відповідно до особливостей інтонації; розуміє та відтворює зміст почутих пісень, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого; розрізняє особливості народних пісень відповідно до їх жанрово-родової належності та стильових ознак; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу пісень; читає ліричні твори з урахуванням особливостей декламації; визначає основну мету почутого; визначає образ ліричного героя; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у поезії явищ; визначає спільні та різні елементи змісту і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; читає вірші про природу з урахуванням особливостей декламації; розвиває вміння відчувати поезію та виокремлювати образ ліричного героя; характеризує особливості віршованої форми; розрізняє тексти різних стилів, типів та жанрів у контексті авторського задуму; розпізнає основні виражальні засоби,</p>
--	---

	<p>використовує окремі з них; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у поезії явищ; характеризує вплив інтонації та засобів виразного читання на сприйняття змісту тексту; поєднує інформацію, подану в різні способи у межах одного або кількох текстів; оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; удосконалює письмовий текст; читає оповідання та повісті у різний спосіб відповідно до мети читання; відтворює основні думки і факти, окремі висловлювання персонажів у літературному творі, що розкривають зміст почутого повідомлення; визначає тему та жанрові особливості оповідань; визначає актуальність і несуперечливість тексту на основі власного досвіду та досвіду інших осіб; аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом; висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації; характеризує особливості форми тексту, зумовлені змістом; самостійно складає простий план почутого; знаходить у тексті відповіді на поставлені запитання; творчо опрацьовує прочитаний текст; залежно від мети читання обирає самостійно або за допомогою інших осіб тексти для читання, які належать до різних стилів і жанрів, аргументує свій вибір; знає письменників рідного краю; читає тексти різних стилів і жанрів у різний спосіб відповідно до мети читання; розуміє зміст і висловлює власну думку щодо прочитаного; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб; залежно від мети читання обирає самостійно або за допомогою інших осіб тексти для читання, аргументує свій вибір. Визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в поемі; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; характеризує вплив засобів художньої виразності на зміст твору; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту; читає гумористичні твори у різний спосіб відповідно до мети читання та інтонаційних особливостей; визначає тему, сюжетнокомпозиційні особливості та викривальну спрямованість гуморесок; характеризує особливості форми гуморесок. удосконалює письмовий текст; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт.</p>
--	--

	Зарубіжна література	<p>Учень / учениця:</p> <p>визначає мету почутого та/або прочитаного висловлювання та його форму (монолог/діалог); формулює і відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного повідомлення; відтворює усно (творчо переказує (повністю або частково), коментує, інтерпретує) почутий та/або прочитаний текст. Характеризує, обговорює порушені в художньому тексті/медіатексті теми й проблеми читання, діалогу з книжкою, формування якостей творчого читача/читачки; проектує власний або відомий життєвий досвід на порушені в тексті проблеми; висловлює в усній формі власні думки, почуття і враження, викликані прочитаними раніше творами зарубіжної літератури, розмірковує про користь паперових та електронних книг. Створює власні міркування про улюблену книжку у вигляді мінітвору або посту для соцмереж; дискутує (очно або в онлайн - середовищі) на тему читання та вибору художньої літератури, порівнює позиції учасників дискусії, обстоює власну позицію. Виокремлює та розрізняє в художніх текстах мовні одиниці різних рівнів (частини мови, форми слова, словосполучення, речення тощо), визначає їхню роль у характеристиці персонажів, розкритті подій і явищ; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів (створення стилізації казки або фанфіку). Порівнює художні та науково-популярні тексти про тварин і явища природи, виявляючи в них певні мовні та стильові ознаки. Аргументовано зіставляє почуте та/або прочитане із життєвим досвідом; виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, вчинків персонажів тощо) із власними потребами для особистісного розвитку; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання художнього тексту/медіатексту. Порівнює окремі елементи художніх текстів; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір. Створює індивідуально або спільно з іншими плакат (або презентацію) про улюбленого письменника/письменницю з використанням творів мистецтва. Порівнює різні тексти щодо наявності/відсутності в них художніх образів і мовних явищ, які сприяють формуванню образності. вичерпно відповідає на запитання за змістом почутих та/або прочитаних міфів (або медіатекстів відповідно до контексту); розуміє і відтворює зміст почутого та/або прочитаного міфу, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого; вибірково переказує зміст почутого та/або прочитаного міфу (або медіатексту); самостійно складає простий план почутого та/або прочитаного тексту міфу (або медіатексту); формулює запитання, щоб уточнити розуміння почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту. Формулює тему та основну думку художнього тексту/медіатексту; виокремлює в художньому тексті/медіатексті мікротеми; поєднує інформацію, подану в різних способах (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх</p>
--	----------------------	--

		<p>текстів/медіатекстів); характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхню поведінку і вчинки, виявляючи толерантність; проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в художньому тексті/медіатексті. Відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів; урізноманітнює власне мовлення завдяки читанню літературних творів, роботі із словниками та довідковими джерелами. Вказує на окремі особливості, що сприяють або заважають ефективній комунікації в конкретній ситуації спілкування; доброзичливо висловлює своє ставлення до думок та позицій інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації; наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, доречні цитати з тексту (зокрема художнього тексту/медіатексту) для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань; добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування; використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для збагачення міжособистісної комунікації позитивними емоціями, створення комфортної атмосфери спілкування, спонукання співрозмовників до певних дій. оформлює власне висловлення (відгук про улюблений твір), враховуючи основні засади академічної доброчесності; висловлюється в захищеному цифровому середовищі щодо власної читацької діяльності. Порівнює класичні й сучасні тексти щодо наявності в них порушених проблем і тем, видів художніх образів, мовних засобів; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи власний вибір.</p>
Іноземна мова (англійська)	Учень / учениця:	<p>розуміє фрази та вирази, що належать до сфер найближчих пріоритетів (напр., елементарна особиста інформація про сім'ю, покупки, місцеву географію), якщо мовлення чітке й повільне. Розуміє короткі прості тексти, що містять широковживану лексику, зокрема й інтернаціональні слова. Спілкується, виконуючи прості звичні завдання, що вимагають простого і прямого обміну інформацією на знайомі та звичні теми, що стосуються навчання і дозвілля. Здійснює дуже короткі соціальні контакти, проте рідко здатний зрозуміти достатньо, щоб підтримати розмову або виступати її ініціатором. Пише короткі прості записки, пов'язані зі сферою нагальних потреб. Здійснює спілкування у соціальних мережах на елементарному рівні. Дописує онлайн про свої почуття та діяльність, використовуючи мовні кліше. Реагує на коментарі інших кореспондентів словами подяки або вибачення. Описує або представляє людей, розпорядок дня, смаки та уподобання у вигляді короткого зв'язного висловлення, побудованого з простих фраз і речень. Пише низку простих фраз і речень, з'єднаних простими конекторами/сполучниками, напр., «та/і/й», «але/проте», «тому, що». Здійснює дуже короткі соціальні контакти, використовуючи повсякденні ввічливі форми привітання і звертання. Формулює та реагує на запрошення, пропозиції, вибачення і таке інше. Володіє обмеженим діапазоном коротких</p>

		<p>елементарних завчених фраз для використання у передбачуваних життєвих ситуаціях з можливими труднощами та непорозумінням у непередбачуваних обставинах. Продукує короткі повсякденні вислови для задоволення простих конкретних потреб. Має достатній словниковий запас для задоволення елементарних комунікативних потреб. Вживає прості структури правильно, але може допускати елементарні помилки. Зазвичай те, що він/вона хоче сказати, є зрозумілим. Вимова знайомих слів зрозуміла, але відчувається вплив інших мов на наголос, ритм та інтонацію, що може порушити розуміння.</p>
Математична	Математика	<p>Учень (учениця): володіє навичками читання й запису натуральних чисел, звичайних дробів, мішаних чисел, десяткових дробів; володіє навичками порівняння натуральних чисел; звичайних дробів; мішаних чисел; десяткових дробів; володіє обчислювальними навичками додавання, віднімання, множення і ділення натуральних чисел; десяткових дробів; володіє обчислювальними навичками додавання і віднімання звичайних дробів з однаковими знаменниками; мішаних чисел; застосовує правила знаходження середнього арифметичного / середнього значення величини під час розв'язування практично зорієнтованих завдань; застосовує правила знаходження відсотка числа та числа за його відсотком під час розв'язування практично зорієнтованих завдань; перетворює більші одиниці вимірювання певної величини на менші й навпаки; порівнює іменовані числа (однойменні величини); виконує додавання й віднімання іменованих чисел (однойменних величин), множення на натуральне число / десятковий дріб і ділення на натуральне число / десятковий дріб; ділення іменованих чисел. Розрізняє правильні й неправильні числові рівності, нерівності; строгі й нестрогі числові нерівності; перевіряє, чи є правильною числова рівність, нерівність; складає числові рівності, нерівності, подвійні числові нерівності за вимогою; обчислює значення числових і буквених виразів; застосовує закони додавання і множення чисел для перетворення виразів; розкриває дужки; виносить спільний множник за дужки; знаходить суму / різницю доданків, що містять букву; розв'язує рівняння з невідомим в одній його частині; виконує перевірку кореня рівняння; знаходить деякі розв'язки буквеної нерівності. Позначає числа на координатному промені; визначає координату точки на координатному промені; знаходить відстань між точками за їх координатами; застосовує формули для обчислення значень величин. Вміє розв'язувати прості й складені задачі вивчених видів; володіє способами розв'язування типових задач. Зображує планіметричні фігури, позначає їх буквами латинського алфавіту; обчислює периметр трикутника, прямокутника і квадрата; обчислює площу прямокутника і квадрата; обчислює об'єм прямокутного паралелепіпеда і куба; розв'язує задачі геометричного змісту. Будує діаграму; будує таблицю спостережуваних даних і знаходить їх середнє значення; зчитує дані з таблиці спостережень. Розрізняє, наводить приклади</p>

		<p>натуральних чисел, дробових чисел, раціональних чисел; розрізняє, наводить приклади додатних і від'ємних чисел; володіє обчислювальними навичками додавання, віднімання, множення й ділення з раціональними числами; знаходить значення числового виразу на всі дії з раціональними числами; перевіряє результат арифметичної дії; оцінює істинність або хибність суджень. обчислює значення числових виразів, що містять раціональні числа; знаходить значення буквеного виразу на всі дії з раціональними числами; спрощує числові й буквені вирази, розкриває дужки, зводить подібні доданки; розв'язує рівняння з опорою на основні властивості рівностей; розв'язує рівняння, які містять невідоме під знаком модуля; доводить, що одержане числове значення невідомого є коренем рівняння; перевіряє, чи є правильною числова нерівність; складає числові й буквені нерівності за вимогою; знаходить деякі розв'язки буквені нерівності. Будує координатну площину; знаходить координати точки на координатній площині; позначає точку на координатній площині за її координатами; будує графіки залежностей між величинами за точками. розв'язує задачі арифметичним і алгебраїчним методами. Розрізняє з-поміж інших паралельні й перпендикулярні прямі. Аналізує стовпчасті та кругові діаграми; будує стовпчасті та кругові діаграми.</p>
Природнич	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	<p>Учень / учениця: здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах; розуміє внесок учених-природодослідників і винахідників у створення нових технологій та вдосконалення техніки; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту); представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень; оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності; пояснює на основі особистого досвіду, що природу можна пізнавати, досліджуючи її; відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту; вибирає самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб окремі об'єкти / явища, властивості об'єктів / явищ, які можна дослідити; ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; складає з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження; виконує самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження та експерименти за складеним планом, використовуючи запропоновані інструменти / створені моделі; досліджує об'єкти і явища, використовуючи відповідні моделі; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які</p>

	<p>використовувалися для досліджень і фіксування результатів; дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень; використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту в різних джерелах; узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту; використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові/медіатекстові джерела інформації; використовує ощадно матеріали під час виготовлення виробу/. Ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умов виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; пропонує і створює самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умов виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини (дорожній рух, забруднення, хімічні речовини, ультрафіолетове випромінювання тощо). Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; пояснює різницю між одиницями вимірювання історичного часу та співвідносить їх (рік — століття — тисячоліття); установлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу. Створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; бере участь у прийнятті спільних рішень; дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля; пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб можливі зміни природних об'єктів і явищ залежно від певних умов; відповідального / безвідповідального використання здобутків науки та техніки; використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі й просторі, взаємодії людини та природи; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення. Вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; групує (впорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти /</p>
--	--

		<p>явища природи за визначеною ознакою; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки; представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень. Встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; використовує наукові факти для формулювання власних суджень; пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб вплив умов виконання дослідження на його результати; пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень; пояснює наслідки недотримання здорового способу життя на основі інформації, що міститься в різних текстах; обирає продукти харчування, способи проведення дозвілля, відповідний одяг тощо, які приносять задоволення й користь для здоров'я, безпеки та добробуту; аналізує вибір свій та інших осіб з урахуванням користі й задоволення (радості) для здорового, безпечного життя; знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність; пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки й добробуту; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів); оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності. Здійснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб пошук інформації природничого змісту в доступних джерелах; представляє текстову інформацію з одного джерела (зокрема художнього тексту, медіатексту), використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту; використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові / медіатекстові джерела інформації; унаочнює та візуалізує почуте повідомлення (самостійно або з допомогою інших осіб), використовуючи різні засоби (малюнки, схеми, таблиці, комікси тощо) для відтворення змісту, структурування інформації; пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб значення науки для створення нових технологій і сучасної техніки; ілюструє прикладами самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб використання здобутків природничих наук для сталого розвитку суспільства; визначає і пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб необхідні етапи дослідження розуміє внесок учених-природничиків і винахідників у створення нових технологій та вдосконалення техніки; представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень. Вибирає самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб окремі об'єкти / явища, властивості об'єктів / явищ, які можна дослідити; ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; використовує окремі способи пошуку джерел інформації</p>
--	--	---

		<p>для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах; порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту в різних джерелах; узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту; виділяє самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб істотне в інформації природничого змісту; пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища і процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; формулює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб словесні описи об'єктів, явищ і процесів на основі нетекстової інформації; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки; створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв; оцінює власний внесок у дослідження і важливість набутих дослідницьких навичок; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних; використовує наукові факти для формулювання власних суджень; виявляє невідомі для себе знання; відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту; визначає з допомогою вчителя чи інших осіб протиріччя в запропонованій ситуації; здійснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб пошук інформації природничого змісту в доступних джерелах; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки. Демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями і правилами в соціальному і природному середовищі; аналізує взаємозв'язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів; визначає потребу в ощадливому використанні ресурсів і повторній переробці вторинної сировини; доводить, що здоров'я, безпека і добробут є підґрунтям успішного майбутнього; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту).</p>
	Географія	<p>Учень (учениця) 6 класу розуміє і пояснює, що вивчає географія як наука; усвідомлює значення географічних знань для життя та діяльності людини; ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; розрізняє джерела географічної інформації за</p>

	<p>видами; здійснює самостійно / в групі пошук географічної інформації з різних джерел та визначає її корисність для себе; критично оцінює географічну інформацію, отриману з різних джерел; характеризує методи географічних досліджень. Виявляє вміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці), що розглядаються в темі; має уявлення про розширення знань людини про нашу планету в давнину; усвідомлює значення навколосвітніх подорожей для пізнання Землі; взаємодіє з однокласниками / однокласницями для розв'язання групових завдань з навчальної проблеми відповідно до своєї ролі; розпізнає з допомогою вчителя / вчительки основні напрями сучасних географічних досліджень; знаходить, збирає, зберігає, представляє, аналізує і узагальнює дані про географічні дослідження та відкриття; виявляє емоційно-ціннісне ставлення до власних географічних спостережень. Виявляє відмінності зображення форми Землі на глобусі та карті; складає план власної діяльності під час виконання групового завдання відповідно до своєї ролі в групі, добирає необхідні ресурси; виявляє уміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці), що розглядаються в темі; розрізняє зображення земної поверхні на аерофотознімку, космічному знімку, плані місцевості, топографічному плані, географічній карті, глобусі; має уявлення про масштаб та його види; розв'язує задачі з переведення одного виду масштабу в інший. Виявляє уміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці), що розглядаються в темі; пояснює, що таке план місцевості, та називає його головні ознаки; розрізняє умовні знаки топографічних карт; розуміє, як визначити абсолютну та відносну висоти точок, напрямки за планом місцевості; усвідомлює значення горизонталей для зображення нерівностей земної поверхні; вміє з допомогою вчителя / вчительки визначати азимут вказаних на плані об'єктів; використовує здобуті знання і набутий досвід для орієнтування за планом місцевості. Розуміє та сприймає карту як джерело інформації; виокремлює основні елементи карти та пояснює їхнє значення; розрізняє між собою загальногеографічні та тематичні карти; використовує картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень; з'ясовує та пояснює з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб значення сучасних картографічних зображень у житті людини; аналізує самостійно / в групі шкалу висот та глибин на географічних картах; пояснює, для чого позначена градусна сітка на географічній карті; показує на карті паралелі та меридіани; визначає з допомогою вчителя / вчительки географічну широту та географічну довготу позначених на карті об'єктів. Має уявлення про внутрішню будову Землі, будову літосфери; визначає самостійно / в групі географічне розташування літосферних плит; розуміє причини руху літосферних плит,</p>
--	--

	<p>виникнення землетрусів, виверження вулканів та гейзерів на Землі; встановлює з допомогою вчителя / вчительки взаємозв'язки між явищами і процесами, що відбуваються у літосфері; знаходить і показує на картах вулкани, рівнини; визначає самостійно або з допомогою вчителя / вчительки за фізичною картою географічні координати найвищих вершин світу та України; пояснює, як рельєф місцевості впливає на розміщення населення, спосіб життя та світогляд людей; використовує здобуті знання і набутий досвід для розв'язання життєвої / навчальної проблеми – дотримання правил поведінки під час землетрусу, виверження вулкана, утворення зсуву; визначає за допомогою вчителя / вчительки особливості розміщення родовищ корисних копалин за запропонованими критеріями; ділиться враженнями від виконаного дослідження / проєкту; представляє результати дослідження картографічним способом, зокрема з використанням цифрових пристроїв. Розуміє будову атмосфери та закономірності нагрівання атмосферного повітря; усвідомлює значення процесів і явищ, що відбуваються в атмосфері, для природи та життя людини; пояснює зміну атмосферного тиску на земній поверхні та причини виникнення вітру; характеризує види хмар та опадів; виконує з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб спостереження, дослідження, фіксує одержані результати; використовує метеорологічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень; будує графіки ходу температури, діаграми розподілу опадів, розу вітрів за певний період; використовує самостійно або з допомогою вчителя / вчительки здобуті знання для розв'язання життєвої проблеми щодо подолання негативних наслідків стихійних атмосферних процесів та явищ у своїй місцевості; виявляє з допомогою вчителя / вчительки взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в атмосфері. Виявляє уміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці), що розглядаються в темі; називає і пояснює склад гідросфери та її значення в житті людини; встановлює з допомогою вчителя / вчительки взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері; знаходить, показує на картах і позначає відповідно до навчального завдання географічні місця. Усвідомлює самостійно або з допомогою вчителя / вчительки значення антропосфери як географічного й соціального середовища життя та діяльності людини; розуміє та пояснює причини нерівномірного розселення людей на планеті; знаходить і показує на політичній карті світу найбільші за площею та кількістю населення країни; створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації про найбільші за площею та кількістю населення країни світу в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв; визначає самостійно або з допомогою вчителя / вчительки за політичною картою географічні координати столиць найбільших країн світу; наводить приклади взаємодії природного і соціального середовищ; презентує результати дослідження у</p>
--	---

		визначений спосіб; ділиться враженнями від виконаного дослідження / проєкту; поважає розмаїття серед людей, протидіє та запобігає виявам дискримінації та утисків.
Соціальна і здоров'язберезувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	<p>Учень / учениця:</p> <p>пояснює наслідки недотримання здорового способу життя. Знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність. Оцінює надійність різних джерел інформації (засоби масової інформації, реклама, соціальні мережі тощо). Діє за алгоритмом відповідно до інструкцій у небезпечних ситуаціях. Здатний викликати необхідні рятувальні служби, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію. Аналізує негативний вплив недотримання правил/інструкцій безпечної поведінки на збереження життя і здоров'я. Визначає свої потреби, бажання, інтереси й цілі. Самостійно створює та реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху, зокрема в навчанні, спорті, побуті. Доводить, що здоров'я, безпека й добробут є підґрунтям успішного майбутнього. Демонструє модель безпечної поведінки згідно інструкцій і правил у соціальному і природному довкіллі. Діє за алгоритмом відповідно до інструкцій у небезпечних ситуаціях. Обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та в громадських місцях. Протидіє проявам тиску, агресії, маніпуляції й неповаги щодо себе та інших осіб. Визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я й безпеки людини (дорожній рух, забруднення, хімічні речовини, ультрафіолетове випромінювання тощо). Моделює послідовність дій у небезпечних ситуаціях природного, техногенного, соціального і побутового походження. Звертається до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами. Аналізує негативний вплив недотримання правил/інструкцій безпечної поведінки на збереження життя і здоров'я. Визначає, ідентифікує та обговорює фізичні, психічні (в т.ч. емоційні) й соціальні зміни, які відбуваються під час переходу в основну школу. Організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час. Використовує допоміжні засоби для навчання, зокрема цифрові пристрої, без шкоди для здоров'я. Використовує допоміжні засоби для навчання, зокрема цифрові пристрої, без шкоди для здоров'я. Визначає ефективні способи засвоєння навчальної інформації. Аналізує власний навчальний поступ, вказуючи на причини успіхів та невдач. Виявляє зацікавлення до тривалої систематичної діяльності (хобі, спорт, мистецтво, навчання тощо) й наполегливість у досягненні мети. Розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього. Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. Самостійно створює та реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху, зокрема в навчанні, спорті, побуті. Визначає форми поведінки, які приносять задоволення без нанесення шкоди власному здоров'ю й здоров'ю інших осіб. Аналізує вибір свій та інших осіб з позиції користі й задоволення (радість) для</p>

	<p>здорового, безпечного життя. Виявляє зацікавлення до тривалої систематичної діяльності (хобі, спорт, мистецтво, навчання тощо) й наполегливість у досягненні мети. Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. Моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття. Досліджує та обговорює чинники, котрі впливають на стан здоров'я і розвиток організму, зокрема профілактичні заходи щодо інфекційних і неінфекційних захворювань. Протидіє проявам тиску, агресії, маніпуляції й неповаги щодо себе та інших осіб. - Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. Визначає відмінності між людьми як ціннісну ознаку індивідуальності. Толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці й доброту. Виявляє розуміння індивідуальних відмінностей (гендерних, расових, національних, фізичних тощо). Вирізняє ознаки доброчинності виявляє чуйність до осіб, які потребують допомоги. Пояснює значення волонтерства. Виявляє ризики неналежного поведіння із тваринами (домашні, бездомні, дикі). Поводиться безпечно під час спілкування, зокрема з тваринами. Демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями і правилами в соціальному і природному середовищі. Бережливо ставиться до власного майна та майна інших осіб, обґрунтовує недоторканність чужого майна. Застосовує вербальні й невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації. Пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки і доброти. Застосовує вербальні і невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації - Протидіє проявам тиску, агресії, маніпуляції й неповаги щодо себе та інших осіб. Розрізняє складники особистого простору (інтимний, соціальний, публічний), поважає свій і чужий особистий простір під час спілкування. Виокремлює інформацію та обговорює ситуації булінгу, зокрема кібербулінгу. Діє за алгоритмом відповідно до інструкцій у небезпечних ситуаціях. Обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та в громадських місцях. Розпізнає ймовірні небезпеки природного, техногенного, соціального характеру й побутового походження. Прогнозує наслідки своїх дій в непередбачуваних і надзвичайних ситуаціях. Моделює послідовність дій у небезпечних ситуаціях природного, техногенного, соціального і побутового походження. Аналізує негативний вплив недотримання правил/інструкцій безпечної поведінки на збереження життя і здоров'я. Обирає продукти харчування, способи проведення дозвілля, відповідний одяг тощо, які приносять задоволення й користь для здоров'я, безпеки й доброти. Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. Обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та в громадських місцях. Розпізнає ймовірні небезпеки природного, техногенного, соціального характеру й побутового походження. Аналізує взаємозв'язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів.</p>
--	---

	<p>Обстоює потребу ощадливого використання ресурсів і повторної переробки вторинної сировини. Обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема часу, здоров'я, фінансів). Відбирає ресурси для повторної переробки. Моделює ситуацію надання елементарної долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття. Здатний викликати необхідні рятувальні служби, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію. Пояснює наслідки недотримання здорового способу життя. Звертається до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами. Досліджує та обговорює чинники, котрі впливають на стан здоров'я і розвиток організму, зокрема профілактичні заходи щодо інфекційних і неінфекційних захворювань. Обирає продукти харчування, способи проведення дозвілля, відповідний одяг тощо, які приносять задоволення й користь для здоров'я, безпеки й добробуту. Аналізує вибір свій та інших осіб з позиції користі й задоволення (радість) для здорового, безпечного життя. Знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки й добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність. Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості потреби. Вміє обирати продукти й товари за показниками якості, термінів придатності, складу. Правильно інтерпретує інформацію, наведену на маркувальних знаках, пакувальних матеріалах для безпечного й раціонального використання харчових і промислових продуктів. Доводить, що здоров'я, безпека й добробут є підґрунтям успішного майбутнього. Розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього. Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. Виконує різні ролі в груповій роботі. Оперує основними економічними поняттями (гроші, зайнятість, підприємництво тощо). Розрізняє й указує законні джерела доходів для свого віку. Вміє раціонально розпоряджатися власними грошима. Розуміє вагу докладених зусиль дорослих для отримання доходів.</p>
Етика	<p>Учень / учениця: пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників; обґрунтовує наслідки вибору альтернативного рішення щодо моделей поведінки, спрямованих на збереження здоров'я, добробуту та безпеки; бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби; виконує різні ролі в груповій роботі. Вирізняє ознаки добродійності; пояснює почуття інших осіб і визнає їх право на вираження своїх почуттів. Обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та громадських місцях; бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби; виконує різні ролі в груповій роботі. Обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та громадських місцях; ідентифікує причини та наслідки виникнення конфліктів у різних ситуаціях; розробляє стратегію подолання булінгу, визначає джерела допомоги жертвам булінгу, звертається по допомогу до інших осіб аналізує вибір свій та</p>

	<p>інших осіб з урахуванням користі і задоволення (радість) для здорового, безпечного життя; організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби; виконує різні ролі в груповій роботі; вміє раціонально розпоряджатися власними грошима. Виокремлює інформацію та обговорює ситуації булінгу, зокрема кібербулінгу; ідентифікує причини та наслідки виникнення конфліктів у різних ситуаціях; моделює ситуацію з конструктивним залагодженням конфліктів; розробляє стратегію подолання булінгу, визначає джерела допомоги жертвам булінгу, звертається по допомогу до інших осіб; застосовує вербальні і невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації; прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі; розрізняє ситуації, коли силу переконання використали з позитивними чи негативними намірами; розрізняє складники особистого простору (інтимний, соціальний, публічний), поважає свій і чужий особистий простір під час спілкування; бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби; розуміє взаємовплив емоційного стану, переконань, поведінки всіх учасників спільної діяльності; виконує різні ролі в груповій роботі. Виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей; приймає індивідуальні темпи вікових змін в організмі як вияв норми; визначає причини вікових змін в організмі, зокрема в період статевого дозрівання; визначає ефективні способи засвоєння навчальної інформації; моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб; бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби; виконує різні ролі в груповій роботі; вирізняє ознаки доброчинності. Виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей; приймає індивідуальні темпи вікових змін в організмі як вияв норми; визначає причини вікових змін в організмі, зокрема в період статевого дозрівання; визначає ефективні способи засвоєння навчальної інформації; моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб; бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби. ідентифікує причини та наслідки виникнення конфліктів у різних ситуаціях; розробляє стратегію подолання булінгу, визначає джерела допомоги жертвам булінгу, звертається по допомогу до інших осіб; використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь здоров'я, безпеки та добробуту; пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників; обґрунтовує наслідки вибору альтернативного рішення щодо моделей поведінки, спрямованих на збереження здоров'я, добробуту та безпеки; оцінює надійність різних джерел інформації (засоби масової інформації, реклама, соціальні мережі тощо); обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема часу, здоров'я, фінансів); визначає відмінності між людьми як ціннісну ознаку індивідуальності; виявляє розуміння індивідуальних відмінностей інших осіб; вирізняє ознаки доброчинності; бере</p>
--	---

		<p>участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби; виконує різні ролі в груповій роботі; пояснює значення волонтерства. Виявляє ризики неналежного поводження із тваринами (домашні, бездомні, дикі); передбачає вплив на власне здоров'я, безпеку, добробут і здоров'я, безпеку, добробут інших осіб неналежного використання цифрових пристроїв; прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі; використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь здоров'я, безпеки та добробуту; звертається до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами; поводить безпечно під час спілкування, зокрема з тваринами; організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час; використовує допоміжні засоби для навчання, зокрема цифрові пристрої, без шкоди для здоров'я; визначає прагнення і потреби у сфері власного особистісного розвитку та навчання; самостійно створює та реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху, зокрема в навчанні, спорті, побуті; аналізує взаємозв'язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів; визначає потребу ощадливого використання ресурсів і повторної переробки вторинної сировини; обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема часу, здоров'я, фінансів); розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього; визначає цілі власної діяльності і стратегії їх досягнення; бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби; виконує різні ролі в груповій роботі.</p>
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти	<p>Учень / учениця:</p> <p>уміє користуватися засобами, за допомогою яких вивчається історія у школі. Розрізняє історичний факт, час, простір, історичні події та явища, наводить відповідні приклади; з допомогою вчителя виявляє, розрізняє причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів; розрізняє історичні джерела за видами (матеріальні/ нематеріальні, первинні/ вторинні, текстово-візуальні тощо); розуміє різницю між археологічною пам'яткою, культурним шаром та археологічною культурою; наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогоденні – топоніміка, лексика, фольклор, соціальні практики тощо; за допомогою вчителя використовує пошукові системи та добирає інформацію/інформаційні джерела на історичну тематику за заданими критеріями; за допомогою пам'ятки здійснює простий аналіз історичного джерела; називає характерні риси / ознаки артефакту (музейного об'єкта), писемного та візуального джерела; за наданим алгоритмом аналізує медіатекст історичного змісту; пояснює і доцільно застосовує терміни, поняття, які вжито в запропонованих джерелах, дізнається значення незнайомих слів за допомогою словників, пошукових систем; за допомогою пам'ятки формулює закриті та відкриті запитання щодо достовірності інформації з різних джерел. Розрізняє системи літочислення, пояснює їх на</p>

		<p>прикладях; установлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу; за визначеним вчителем алгоритмом розташовує події у хронологічній послідовності, укладає хронологічну та синхронізовану хронологічну таблиці; виокремлює основні елементи карти, сталі та змінні об'єкти карти та пояснює їх значення; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо); визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій; позначає розміщення об'єктів на контурній карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані; показує на історичній карті/позначає на контурній карті території розселення українців у світі упродовж історії. Пояснює різницю між музеєм та архівом; розрізняє за видами й характеризує за простим алгоритмом історичні пам'ятки і пам'ятники; використовує в поясненнях інформацію з різних джерел, зокрема медіатексти та відеоматеріали, усні історичні свідчення, музейні експозиції, власні спостереження; з допомогою учителя застосовує критерії визначення достовірності інформації та розпізнає прості прояви маніпулювання історичною інформацією на конкретних прикладах. За допомогою навчальної пам'ятки формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій на життя суспільства, окремих груп людей; співвідносить за найпростішими ознаками документи, артефакти (музейні об'єкти) й ілюстративний матеріал з історичним періодом; за алгоритмами виконує навчальні завдання, що передбачають оперування навичками локалізації історичних подій та явищ у часі й просторі; наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи; формулює судження про вчинки історичних осіб та сучасних діячів, події, явища, процеси з урахуванням отриманих знань та власного досвіду; розрізняє та ідентифікує локальні, регіональні, національно-культурні спільноти, співвідносить себе з ними; описує життя і побут народів, що населяють Україну; обґрунтовує важливість поваги прав людини всіма людьми та необхідності захищати права людини і громадянина та дотримуватися обов'язків громадянина; аргументує потребу спільних правил і законів, а також необхідність їх дотримуватися.</p>
	<p>Історія України. Всесвітня історія.</p>	<p>Учень / учениця: пояснює різницю між одиницями вимірювання історичного часу і співвідносить їх (рік – століття – тисячоліття); розрізняє системи літочислення, пояснює їх на прикладах; розуміє періодизацію як спосіб упорядкування історії, критерії, які використовують для періодизації історії; розуміє, який вид історичних джерел взято за основу для створення археологічної періодизації; розташовує події в хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю; установлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу; розв'язує хронологічні задачі з історії Стародавнього світу; розуміє поняття «ера», «цивілізація»; формулює запитання щодо</p>

	<p>можливого впливу тих чи інших подій на життя суспільства, окремих груп людей; розрізняє історичні джерела за видами (матеріальні/ нематеріальні, текстововізуальні тощо); пояснює способи нагромадження та пошуку інформації; добирає інформацію за заданими критеріями; використовує пошукові системи для отримання інформації, дізнається значення незнайомих слів; розрізняє тексти соціального й історичного змісту; виокремлює основне і другорядне в тексті; порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури й пояснює їх значення; формулює висновок, судження на основі наведених фактів; формулює та обстоює в дискусії власні погляди та переконання на різноманітні теми історії та суспільства; визначає значущість історичної та сучасної події для людини і суспільства. Знає назви та місце розташування двохчотирьох стоянок первісних людей на території України; розуміє сутність наукових і релігійних теорій про походження людини; висловлює власну думку щодо теорій про походження людини; досліджує і використовує історичні джерела для аналізу подій історії Стародавнього світу; виявляє чинники, що впливають на заняття, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) первісних людей; установлює послідовність історичних подій із життя людей в первісні часи за допомогою стрічки часу; описує перебіг історичних подій з історії людей у первісні часи та визначає тяглість в історичному процесі; наводить приклади історичних пам'яток та досягнень первісних людей, які використовуються в сьогоденні; виявляє в процесі пошуку інформації про життя первісних людей різні види історичних джерел, зокрема візуальні, артефакти; визначає ознаки, що пов'язують артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історією первісних людей; порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури первісних людей і пояснює їх значення; добирає приклади, які розкривають поняття/терміни, що використовуються в межах тем розділу «Життя людей у первісні часи»; розрізняє природні, економічні, соціальні та культурні зміни, що відбулися в житті людей у первісні часи, наводить приклади впливу цих змін на життя людини й суспільства; розуміє сутність і значення неолітичної революції в житті первісної людини; розрізняє відмінність між привласнювальним та відтворювальним господарством; розуміє значення для первісних людей винайдення та упровадження землеробства і скотарства, початок обробки металів, виникнення ремесел; розуміє особливості господарювання трипільців і носіїв середньостогівської культури; розпізнає пам'ятки Трипільської та Середньостогівської археологічних культур; формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії первісних людей на життя суспільства, окремих груп людей. Виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стояли перед первісною людиною, суспільством у різних природних середовищах; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації про життя первісних людей (розповідь учителя, текст книжки тощо); визначає на карті положення осередків первісних</p>
--	--

		<p>людей на Землі, культурноісторичних пам'яток первісних людей; позначає на карті розміщення стоянок і пам'яток первісних людей на території України; розрізняє форми релігійних вірувань в первісні часи; наводить приклади взаємодії первісної людини та природи.знає хронологічні й територіальні межі стародавніх цивілізацій Сходу; розташовує події з історії стародавніх цивілізацій у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю; установлює послідовність історичних подій виникнення та розвитку стародавніх цивілізацій Сходу, за допомогою лінії часу; встановлює значення географічного фактору в розвитку цивілізацій Стародавнього Сходу; встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одне від одного (у межах тем розділу «Цивілізації Стародавнього Сходу», з допомогою вчителя); виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі держави в Давньому Єгипті, Дворіччі, Ізраїльсько-Юдейському царстві, Персії); виявляє в процесі пошуку інформації про стародавні цивілізації Сходу різні види історичних джерел, зокрема артефакти, текстові, візуальні, усні; розрізняє джерела інформації за видами (матеріальні/нематеріальні, первинні/ вторинні, текстово-візуальні тощо); визначає риси/ознаки артефакту (музейного об'єкта), писемного та візуального джерела; визначає тему й походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації (на прикладі давньоєгипетської цивілізації, Дворіччя, Фінікії; Ізраїльсько-Юдейського царства, китайської та індійської цивілізацій); розуміє значення Біблії як історичного джерела; формулює питання різного типу до тексту/ медіатексту, візуальних джерел; визначає ознаки, що пов'язують документи, артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал (на прикладі стародавніх цивілізацій Сходу); визначає тему й походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації; визначає придатність отриманої інформації для добору аргументів з допомогою вчителя; використовує в поясненнях інформацію з різних джерел, зокрема тексти та відеоматеріали, усні історичні свідчення, музейні експозиції, власні спостереження; описує і характеризує за певним алгоритмом пам'ятку природи, історії та культури; розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни, що відбулися, наводить приклади впливу цих змін на життя людини й суспільства в минулому і теперішньому (на прикладі давньоєгипетської цивілізації, Дворіччя, Фінікії; Ізраїльсько-Юдейського царства, китайської та індійської цивілізацій); обґрунтовує користь обміну досвідом і взаємонавчання, пояснює значення освіти в житті людини; формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Сходу на життя суспільства, окремих груп людей; визначає значущість історичної події для людини й суспільства; пояснює, як людина впливає на різні спільноти й державу своєю діяльністю; наводить історичні та сучасні приклади виявів дискримінації та</p>
--	--	--

	<p>її подолання; формулює висновок на основі наведених фактів; виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стояли перед людиною, суспільством Стародавнього Сходу в різних природних середовищах; зіставляє картографічну інформацію різних історичних періодів; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо), у межах тем розділу «Цивілізації Стародавнього Сходу»; зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти; визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій стародавніх цивілізацій Сходу (у межах тем розділу «Цивілізації Стародавнього Сходу»); визначає особливості господарства, суспільного життя і культури (на прикладі стародавніх цивілізацій Сходу); наводить приклади впливу діяльності людини стародавніх цивілізацій Сходу на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи; діє для збереження навколишнього середовища. Розташовує події (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди») у хронологічній послідовності за допомогою стрічки часу, укладає хронологічну таблицю; установлює часову послідовність перебування на території України киммерійців, скіфів, сарматів; встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди», з допомогою вчителя); пояснює відмінності між громадським та особистим простором; виявляє порушення права на особистий простір; наводить приклади й пояснює призначення об'єктів громадського простору в минулому і сучасності (на прикладі теми «Афіни — батьківщина демократії»); пояснює, чому і якими правами від народження наділена кожна людина; ідентифікує випадки дискримінації (зокрема утисків), булінгу (цькування) та визначає їх наслідки для особи і групи осіб, до якої ця особа належить; наводить історичні та сучасні приклади виявів дискримінації та її подолання; пояснює потребу доступності громадського простору для людей з інвалідністю або маломобільних груп населення; аргументує потребу спільних правил, а також необхідність їх дотримуватися; переконує інших у перевагах поведінки, заснованої на повазі до прав людини і поваги до гідності людини; формулює судження про вчинки історичних осіб і сучасних діячів, події, явища, процеси з урахуванням отриманих знань та власного досвіду; обґрунтовує унікальність та неповторність кожної людини; поводить з повагою до інших осіб; описує перебіг історичних подій в античних містах-державах Північного Причорномор'я; наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності в сьогоденні — топоніміка, лексика (на прикладі античних міст-держав Північного, Причорномор'я, Скіфії); виявляє різні види історичних джерел, якими послуговуються вчені для дослідження історії Давньої Греції, Скіфії зокрема артефакти, текстові, візуальні, усні; формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел; застосовує критерії визначення достовірності інформації (з допомогою вчителя); розпізнає</p>
--	--

		<p>прояви маніпулювання інформацією (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди», з допомогою вчителя); визначає риси/ознаки артефакту (музейного об'єкта), писемного та візуального джерела (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди», з допомогою вчителя); визначає ознаки, що пов'язують документи, артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історичним періодом цивілізацій Давньої Греції, Скіфії; порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури Античної цивілізації і пояснює їх значення; розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни, що відбулися в Античній цивілізації; висловлює власне судження про культурне розмаїття і його цінність для суспільства, виявляє зацікавленість переконаннями інших людей; наводить приклади етнічного, релігійного, культурного й іншого розмаїття в Україні та світі в минулому і сьогоденні; детально описує та характеризує історичних осіб за різними ознаками (інтереси, світогляд тощо); формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Давньої Греції, Скіфії, на життя суспільства, окремих груп людей; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо); позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди»); виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) на прикладі античних міст-держав, Скіфії; наводить приклади впливу діяльності людини Античної цивілізації та її сусідів на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи; визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій з історії Давнього Риму; знає хронологічні межі існування Римської республіки, Римської імперії; виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати й наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі воєнної експансії Риму, диктатури Юлія Цезаря); виявляє різні види історичних джерел, якими послуговуються вчені для дослідження історії Давнього Риму, давніх слов'ян; формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Давнього Риму, спільноти давніх слов'ян на життя суспільства, окремих груп людей; характеризує й порівнює становище патриціїв і плебеїв; визначає ознаки, що пов'язують документи, артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історичним періодом Давнього Риму, давніх слов'ян; пояснює історичне значення християнства; визначає хронологічні межі формування спільноти давніх слов'ян; характеризує повсякденне й господарське життя, суспільну організацію, духовний світ давніх слов'ян; наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності в сьогоденні — топоніміка, лексика (на прикладі давніх слов'ян).</p>
--	--	---

Інформатична	Інформатика	<p>Учень / учениця:</p> <p>пояснює призначення і використовує цифрові пристрої і технології для здійснення інформаційних процесів у повсякденному житті та навчальній діяльності. Обирає цифрові пристрої та/чи інформаційні технології для розв'язання задачі. Висловлює міркування щодо сучасних інформаційних технологій і їх місця в суспільстві. Визначає потребу в отриманні даних, шукає, збирає і зберігає дані, застосовуючи різні пристрої, технології і способи. Пояснює взаємозв'язок між апаратною і програмною складовими інформаційної системи. Розрізняє та формулює апаратні і програмні проблеми, що є очевидними, пропонує способи їх розв'язання, у разі потреби звертається за допомогою до інших осіб. Розпізнає життєві, навчальні проблеми, для розв'язання яких можна застосувати цифрові технології. Обирає та застосовує цифрові інструменти для збирання чи отримання даних. Визначає потребу в отриманні даних, шукає, збирає і зберігає дані, застосовуючи різні пристрої, технології і способи аналізує дані для підтвердження чи спростування тверджень. Будує власні судження про медіатексти, визначаючи достовірність інформації та надійність джерел. Розрізняє інформаційне “сміття” цифрового і нецифрового формату. Пояснює вплив джерел інформації на формування власних поглядів та інших точок зору. Використовує онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для індивідуальної або групової діяльності і комунікації. обирає актуальні і безпечні засоби і способи комунікації для себе і пропонує їх іншим особам. Розширює спектр засобів і способів комунікації, які використовує, враховуючи потреби свої та інших осіб. Наводить приклади поширення цифрових інновацій у громаді, суспільстві, застосування їх для навчання, комунікації і творчості. Дотримується правил кібербезпеки. Визначає себе в реальному і віртуальному світі, передбачає власний “цифровий слід”. Дотримується правил етикету спілкування у цифрових мережах. Дотримується авторських прав і враховує різні типи дозволів на використання інформаційних ресурсів у власній і груповій роботі і творчості. обирає істотні властивості об'єктів і їх значення, необхідні для подання цих об'єктів у контексті розв'язання життєвої/навчальної проблеми обирає цифрові пристрої та/чи інформаційні технології для розв'язання задачі обирає спосіб структурування і візуалізації зібраних чи отриманих даних з використанням різних видів інфографіки дотримується критеріїв оформлення і якості інформаційних продуктів створює інформаційні продукти та оцінює їх якість за вказаними критеріями оцінює власні можливості і доступні ресурси для створення інформаційних продуктів з метою розв'язання життєвих/навчальних проблем дотримується авторських прав і враховує різні типи дозволів на використання інформаційних ресурсів у власній і груповій роботі і творчості. Використовує цифрові пристрої і технології для розв'язання конкретних задач. Обирає істотні властивості об'єктів і їх значення, необхідні для подання цих об'єктів у контексті розв'язання життєвої/навчальної проблеми. Оцінює власні</p>
--------------	-------------	--

	<p>можливості і доступні ресурси для створення інформаційних продуктів з метою розв'язання життєвих/навчальних проблем. Створює, редагує та форматує об'єкти текстового документа, готуючи його до друку. Дотримується критеріїв оформлення і якості інформаційних продуктів. Розробляє алгоритми, поєднуючи базові структури, для розв'язання задач. Корегує алгоритм за потреби. Складає і налагоджує програмні проекти для розв'язання задач/проблем і творчого самовираження. Розділяє задачу на підзадачі та розв'язує їх, комбінуючи проект із блоків команд. Створює інформаційні продукти та оцінює їх якість за вказаними критеріями. Бере участь у спільному створенні інформаційного продукту, враховуючи власний і груповий емоційний стан. Бере участь у спільному проекті (онлайн та оф-лайн) із створення інформаційних продуктів для реалізації власних і суспільних інтересів. Організовує власне інформаційне середовище на основі доступних пристроїв і технологій, налаштовує програмні та апаратні засоби залежно від власних потреб. Пояснює роль членів групи і користь співробітництва для виконання спільного завдання із створення інформаційного продукту. Пропонує і дотримується правил взаємодії і прийняття спільних рішень під час створення колективного проекту. Складає план виконання своєї роботи із створення інформаційного продукту відповідно до ролі в групі. Пояснює вибір програмних засобів для опрацювання даних різних типів (принаймні трьох) і створення відповідних інформаційних продуктів. Створює інформаційні продукти та оцінює їх якість за вказаними критеріями. Розрізняє різні типи дозволів на використання чужих інформаційних ресурсів і дотримується їх у власній чи груповій роботі. Зазначає джерела, використані у своїх роботах. Використовує онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для індивідуальної або групової діяльності і комунікації. Розширює спектр засобів і способів комунікації, які використовує, враховуючи потреби свої та інших осіб дотримується правил кібербезпеки. Дотримується правил етикету спілкування у цифрових мережах. Бере участь у представленні результатів групової роботи. Коментує свою та чужу діяльність із створення інформаційного продукту, за потреби надає конструктивні відгуки. Виявляє наполегливість, коли стикається з помилками і проблемами під час роботи над проектом. Описує власну діяльність як члена групи і набутий досвід. Пояснює призначення і використовує цифрові пристрої і технології для здійснення інформаційних процесів у повсякденному житті та навчальній діяльності. Обирає цифрові пристрої та/чи інформаційні технології для розв'язання задач. Висловлює міркування щодо сучасних інформаційних технологій і їх місця в суспільстві. Розуміє призначення, можливості та обмеження цифрових пристроїв різного типу, зумовлені їх складовими, використовує їх для власних потреб у навчанні і житті. Описує вплив цифрових технологій на навколишнє середовище і добробут суспільства. Розрізняє себе в реальному і віртуальному світі, передбачає власний "цифровий слід". Обирає істотні властивості об'єктів і їх значення,</p>
--	---

		<p>необхідні для подання цих об'єктів у контексті розв'язання життєвої/навчальної проблеми. Обирає цифрові пристрої та/чи інформаційні технології для розв'язання задачі. Обирає спосіб структурування і візуалізації зібраних чи отриманих даних з використанням різних видів інфографіки. Дотримується критеріїв оформлення і якості інформаційних продуктів. Створює інформаційні продукти та оцінює їх якість за вказаними критеріями. Оцінює власні можливості і доступні ресурси для створення інформаційних продуктів з метою розв'язання життєвих/навчальних проблем. Дотримується авторських прав і враховує різні типи дозволів на використання інформаційних ресурсів у власній і груповій роботі і творчості. Обирає істотні властивості об'єктів і їх значення, необхідні для подання цих об'єктів у контексті розв'язання життєвої/навчальної проблеми. Оцінює власні можливості і доступні ресурси для створення інформаційних продуктів з метою розв'язання життєвих/навчальних проблем. Використовує дані різних типів для створення інформаційних продуктів. Дотримується критеріїв оформлення і якості інформаційних продуктів. Обирає істотні властивості об'єктів і їх значення, необхідні для подання цих об'єктів у контексті розв'язання життєвої/навчальної проблеми. Оцінює власні можливості і доступні ресурси для створення інформаційних продуктів з метою розв'язання життєвих/навчальних проблем. Обирає і застосовує засоби для побудови малюнка в одному з графічних редакторів. Дотримується критеріїв оформлення і якості інформаційних продуктів. Обирає істотні властивості об'єктів і їх значення, необхідні для подання цих об'єктів у контексті розв'язання життєвої/навчальної проблеми. Оцінює власні можливості і доступні ресурси для створення інформаційних продуктів з метою розв'язання життєвих/навчальних проблем. Пояснює вибір програмних засобів для опрацювання даних різних типів (принаймні трьох) і створення відповідних інформаційних продуктів. Використовує готові чи створені моделі для дослідження, експериментує з ними. Обирає спосіб структурування і візуалізації зібраних чи отриманих даних з використанням різних видів інфографіки. Аналізує дані для підтвердження чи спростування тверджень. Розробляє алгоритми, поєднуючи базові структури, для розв'язання задачі. Корегує алгоритм за потреби складає і налагоджує програмні проекти для розв'язання задач/проблем і творчого самовираження. Розділяє задачу на підзадачі та розв'язує їх, комбінуючи проект із блоків команд. Складає план виконання своєї роботи із створення інформаційного продукту відповідно до ролі в групі. Пояснює роль членів групи і користь співробітництва для виконання спільного завдання із створення інформаційного продукту. Бере участь у спільному створенні інформаційного продукту, враховуючи власний і груповий емоційний стан. Використовує онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для індивідуальної або групової діяльності і комунікації. Бере участь у спільному проекті (он-лайн та оф-лайн) із створення інформаційних продуктів для реалізації власних і</p>
--	--	---

		<p>суспільних інтересів. Організовує власне інформаційне середовище на основі доступних пристроїв і технологій, налаштовує програмні та апаратні засоби залежно від власних потреб. Пояснює роль членів групи і користь співробітництва для виконання спільного завдання із створення інформаційного продукту. Пропонує і дотримується правил взаємодії і прийняття спільних рішень під час створення колективного проекту. Складає план виконання своєї роботи із створення інформаційного продукту відповідно до ролі в групі. Пояснює вибір програмних засобів для опрацювання даних різних типів (принаймні трьох) і створення відповідних інформаційних продуктів. Створює інформаційні продукти та оцінює їх якість за вказаними критеріями. Розрізняє різні типи дозволів на використання чужих інформаційних ресурсів і дотримується їх у власній чи груповій роботі. Зазначає джерела, використані у своїх роботах. Використовує онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для індивідуальної або групової діяльності і комунікації. Розширює спектр засобів і способів комунікації, які використовує, враховуючи потреби свої та інших осіб. Дотримується правил кібербезпеки. Дотримується правил етикету спілкування у цифрових мережах. Бере участь у представленні результатів групової роботи. Коментує свою та чужу діяльність із створення інформаційного продукту, за потреби надає конструктивні відгуки. Виявляє наполегливість, коли стикається з помилками і проблемами під час роботи над проектом. Описує власну діяльність як члена групи і набутий досвід.</p>
Технологічна	Технології	<p>Учень / учениця: обговорює і визначає спільно з учителем та іншими особами раціональне застосування цифрових пристроїв на різних етапах проектнотехнологічної діяльності. Визначає потреби та смаки споживачів обраного об'єкта проектування, особливості його конструкції, функціональності, естетичності за допомогою проведення невеликих за обсягом і масштабом маркетингових досліджень. Здійснює пошук актуальної інформації про об'єкт проектування і упорядковує її. Розробляє за допомогою вчителя чи інших осіб критерії, яким має відповідати об'єкт проектування, та визначає його параметри. Здійснює пошук та обирає моделі-аналоги відповідно до запланованого об'єкта проектування. Обговорює ідеї, конструктивно взаємодіє з іншими особами у процесі комбінування власної моделі на основі аналізу найкращих ознак моделей-аналогів. Застосовує методи проектування відповідно до індивідуальних здібностей та власних інтересів з метою втілення творчих ідей в конструкції виробу. Продукує та відображає творчий задум у зручній формі. Оцінює власні результати художнього конструювання виробу. Планує послідовність дій для виготовлення моделі виробу, орієнтовні строки їх виконання, можливості використання цифрових засобів. Виконує технічний малюнок або ескіз деталей моделі виробу, зазначає інформацію, необхідну для його виготовлення. Добирає матеріали для виготовлення виробу та</p>

	<p>розраховує витрати на них. Визначає самостійно або за допомогою інших осіб послідовність технологічних операцій виготовлення проєктованого виробу. Добирає необхідні інструменти і пристосування відповідно до визначеної технологічної послідовності. Створює технологічну картку, застосовує [у разі потреби] цифрові пристрої та графічні редактори. Готує потрібні інструменти і пристосування для роботи самостійно або за допомогою вчителя чи інших осіб. Працює самостійно чи спільно з іншими особами відповідно до наданої інструкції, за потреби розподіляючи частини роботи. Використовує інструменти та пристосування самостійно або за допомогою інших, дотримуючись правил безпечної праці та санітарних норм. Аргументовано добирає способи оброблення матеріалів відповідно до їх властивостей і характеристик. Виконує заплановані технологічні операції у визначеній послідовності, раціонально розподіляючи час. Оцінює ризики, пов'язані з виготовленням виробу, за потреби знаходить способи їх усунення самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб. Демонструє в роботі зосередженість, акуратність, обережність, відповідальність тощо. Контролює та оцінює процес і якість виготовлення виробу, у разі потреби виправляючи недоліки. Виявляє повагу до власних або чужих результатів проєктно - технологічної діяльності. Виявляє недоліки і виправляє допущені помилки, аналізує їх та робить відповідні висновки. Спільно з учителем чи іншими особами визначає свій рівень навчальних досягнень. Обговорює перспективи подальшої проєктнотехнологічної діяльності, способи її вдосконалення. Планує подальшу проєктно-технологічну діяльність на основі набутого досвіду для реалізації власних інтересів, здібностей, можливостей. Спираючись на власні знання, розпізнає матеріали та інструменти, які використовуються в основних видах декоративно-ужиткового мистецтва. Називає твори відомих українських майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Використовує кілька джерел інформації про традиції та сучасні тенденції в декоративноужитковому мистецтві, визначає її достовірність. Оцінює та обґрунтовує значення декоративноужиткового мистецтва у власному житті на основі зібраної інформації. Вирізняє автентичні вироби декоративноужиткового мистецтва за характерними ознаками під час роботи над проєктом. Використовує опрацьовану культурологічну інформацію про технології декоративноужиткового мистецтва і техніки художнього оздоблення у проєктуванні виробів. Застосовує технології і техніки декоративноужиткового мистецтва у процесі виготовлення та відповідно оздоблення готових виробів, естетизації власного побуту тощо. Виявляє ініціативність і партнерську взаємодію у процесі спільної роботи із створення виробу техніками декоративноужиткового мистецтва Осмислено наводить приклади глобалізаційних процесів, які докорінно змінили світ у ХХІ столітті. Обговорює ймовірний розвиток технологій у різних сферах діяльності людини. Пояснює доцільність відмови людства від використання одноразових</p>
--	--

		<p>виробів із синтетичних та інших шкідливих матеріалів. Генерує ідеї, які можуть бути корисними для збереження навколишнього середовища і сталого [збалансованого] розвитку. Доводить переваги використання вторинних матеріальних ресурсів у реалізації нових проєктів. Розпізнає основні види конструкційних матеріалів за їх властивостями [технологічними, механічними, фізичними, гігієнічними]. Із розумінням визначає цінність гігієнічних властивостей матеріалів натурального походження для здоров'я людини та покращення якості життя. Створює екологічні вироби з урахуванням гігієнічних властивостей матеріалів. Розрізняє достовірну і недостовірну інформацію про матеріали і техніку, звертаючись до першоджерел. Аналізує інформацію про матеріали і техніку, використовує її для розв'язання практичних завдань у побуті. З розумінням читає та розшифровує маркування товарів, товарні та інші знаки, зокрема з використанням цифрових пристроїв. Аргументує вичерпність природних ресурсів. Висловлює судження стосовно наслідків власних дій для навколишнього середовища. Аргументовано і доцільно замінює природні матеріали вторинними матеріальними ресурсами. Дотримується правил сортування відходів під час роботи над проєктом і в побуті. Визначає власні/чужі потреби в організації побуту. Аналізує власний досвід і можливості в побутовій діяльності. Планує трудові дії для виконання побутових завдань самостійно або у співпраці з іншими особами. Розрізняє та описує основні стилі в різних сферах життєдіяльності людини. Розрізняє корисні для здоров'я елементи життєвого простору, обґрунтовує раціональність їх використання. Оцінює споживацькі якості, естетичний вигляд і корисність для здоров'я обраного чи створеного виробу. Проводить проєктно-технологічну діяльність стосовно розв'язання побутових проблем, самообслуговування. Облаштовує або вдосконалює власний життєвий простір з урахуванням власних потреб, потреб інших осіб. Усвідомлено формулює завдання у співпраці з іншими особами відповідно до власних потреб у побуті. Розрізняє види побутової техніки за функціональним призначенням відповідно до визначених завдань. Пропонує способи використання різних видів побутової техніки для вирішення побутових завдань. Дотримується встановлених вимог до техніки безпеки під час експлуатації технічних пристроїв у побутових умовах. Обговорює спільно з учителем чи іншими особами особистісно та соціально важливі потреби у створенні виробів, спираючись на власні знання та судження. Обговорює спільно з учителем чи іншими особами мету проєктно-технологічної діяльності. Планує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб основні завдання і результати проєктно-технологічної діяльності. Критично оцінює власні можливості, наявний досвід для виконання поставлених завдань, зокрема в групі. Описує ймовірні труднощі і ризики у процесі реалізації задуму в готовий виріб. Обговорює і визначає спільно з учителем та іншими особами раціональне застосування цифрових пристроїв на різних етапах проєктно-технологічної діяльності. Визначає потреби та смаки споживачів обраного</p>
--	--	--

		<p>об'єкта проєктування, особливості його конструкції, функціональності, естетичності за допомогою проведення невеликих за обсягом і масштабом маркетингових досліджень. Здійснює пошук актуальної інформації про об'єкт проєктування і упорядковує її. Розробляє за допомогою вчителя чи інших осіб критерії, яким має відповідати об'єкт проєктування, та визначає його параметри. Здійснює пошук та обирає моделі-аналоги відповідно до запланованого об'єкта проєктування. Обговорює ідеї, конструктивно взаємодіє з іншими особами у процесі комбінування власної моделі на основі аналізу найкращих ознак моделей-аналогів. Застосовує методи проєктування відповідно до індивідуальних здібностей та власних інтересів з метою втілення творчих ідей в конструкції виробу. Продукує та відображає творчий задум у зручній формі. Оцінює власні результати художнього конструювання виробу. Планує послідовність дій для виготовлення моделі виробу, орієнтовні строки їх виконання, можливості використання цифрових засобів. Визначає технічні характеристики моделі виробу [технічний опис об'єкта проєктування]. Виконує технічний малюнок або ескіз деталей моделі виробу, зазначає інформацію, необхідну для його виготовлення. Добирає матеріали для виготовлення виробу та розраховує витрати на них. Визначає самостійно або за допомогою інших осіб послідовність технологічних операцій виготовлення проєктованого виробу. Добирає необхідні інструменти і пристосування відповідно до визначеної технологічної послідовності. Створює технологічну картку, застосовує [у разі потреби] цифрові пристрої та графічні редактори. Готує потрібні інструменти і пристосування для роботи самостійно або за допомогою вчителя чи інших осіб. Працює самостійно чи спільно з іншими особами відповідно до наданої інструкції, за потреби розподіляючи частини роботи. Використовує інструменти та пристосування самостійно або за допомогою інших, дотримуючись правил безпечної праці та санітарних норм. Аргументовано добирає способи оброблення матеріалів відповідно до їх властивостей і характеристик. Виконує заплановані технологічні операції у визначеній послідовності, раціонально розподіляючи час. Оцінює ризики, пов'язані з виготовленням виробу, за потреби знаходить способи їх усунення самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб. Демонструє в роботі зосередженість, акуратність, обережність, відповідальність тощо. Контролює та оцінює процес і якість виготовлення виробу, у разі потреби виправляючи недоліки. Виявляє повагу до власних або чужих результатів проєктно - технологічної діяльності. Аналізує відповідність результатів власної чи спільної проєктно - технологічної діяльності її меті та виробленим критеріям. Визначає ефективність використання матеріальних і часових ресурсів, способів організації проєктно - технологічної діяльності. Оцінює особистісну і соціальну важливість створеного виробу. Критично формулює власні судження, аргументовано обстоює їх з урахуванням пропозицій інших осіб. Виявляє недоліки і виправляє допущені помилки, аналізує їх та</p>
--	--	---

		<p>робить відповідні висновки. Добирає відповідно до мети і змісту проектно-технологічної діяльності форми та засоби презентації. Представляє результати власної/спільної проектно-технологічної діяльності. Виявляє повагу до власних чи спільних результатів проектно-технологічної діяльності. Застосовує цифрові пристрої та інформаційне середовище у разі потреби для презентації результатів проектування. Спільно з учителем чи іншими особами визначає свій рівень навчальних досягнень. Обговорює перспективи подальшої проектно-технологічної діяльності, способи її вдосконалення. Планує подальшу проектно-технологічну діяльність на основі набутого досвіду для реалізації власних інтересів, здібностей, можливостей. Спираючись на власні знання, розпізнає матеріали та інструменти, які використовуються в основних видах декоративно-ужиткового мистецтва. Називає твори відомих українських майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Використовує кілька джерел інформації про традиції та сучасні тенденції в декоративноужитковому мистецтві, визначає її достовірність. Оцінює та обґрунтовує значення декоративноужиткового мистецтва у власному житті на основі зібраної інформації. Вирізняє автентичні вироби декоративноужиткового мистецтва за характерними ознаками під час роботи над проектом. Використовує опрацьовану культурологічну інформацію про технології декоративноужиткового мистецтва і техніки художнього оздоблення у проектуванні виробів. Застосовує технології і техніки декоративноужиткового мистецтва у процесі виготовлення та відповідно оздоблення готових виробів, естетизації власного побуту тощо. Виявляє ініціативність і партнерську взаємодію у процесі спільної роботи із створення виробу техніками декоративноужиткового мистецтва. Осмислено наводить приклади глобалізаційних процесів, які докорінно змінили світ у XXI столітті. Обговорює ймовірний розвиток технологій у різних сферах діяльності людини. Пояснює доцільність відмови людства від використання одноразових виробів із синтетичних та інших шкідливих матеріалів. Генерує ідеї, які можуть бути корисними для збереження навколишнього середовища і сталого [збалансованого] розвитку. Доводить переваги використання вторинних матеріальних ресурсів у реалізації нових проєктів. Розпізнає основні види конструкційних матеріалів за їх властивостями [технологічними, механічними, фізичними, гігієнічними]. Із розумінням визначає цінність гігієнічних властивостей матеріалів натурального походження для здоров'я людини та покращення якості життя. Створює екологічні вироби з урахуванням гігієнічних властивостей матеріалів. Розрізняє достовірну і недостовірну інформацію про матеріали і техніку, звертаючись до першоджерел. Аналізує інформацію про матеріали і техніку, використовує її для розв'язання практичних завдань у побуті. З розумінням читає та розшифровує маркування товарів, товарні та інші знаки, зокрема з використанням цифрових пристроїв. Аргументує вичерпність</p>
--	--	---

		<p>природних ресурсів. Висловлює судження стосовно наслідків власних дій для навколишнього середовища. Аргументовано і доцільно замінює природні матеріали вторинними матеріальними ресурсами. Дотримується правил сортування відходів під час роботи над проектом і в побуті. Пояснює перевірену інформацію про доцільність застосування різних матеріалів, їх повторне використання. Аналізує ефективність дібраних матеріалів для створення виробу і вказує на ризики їх використання. Розраховує потрібну кількість матеріалів для виготовлення спроектованого виробу. Використовує ощадно матеріали під час виготовлення виробу. Застосовує технології обробки вторинних матеріалів для створення нових виробів. Визначає власні/чужі потреби в організації побуту. Аналізує власний досвід і можливості в побутовій діяльності. Планує трудові дії для виконання побутових завдань самостійно або у співпраці з іншими особами. Розрізняє та описує основні стилі в різних сферах життєдіяльності людини. Розрізняє корисні для здоров'я елементи життєвого простору, обґрунтовує раціональність їх використання. Оцінює споживацькі якості, естетичний вигляд і корисність для здоров'я обраного чи створеного виробу. Проводить проектотехнологічну діяльність стосовно розв'язання побутових проблем, самообслуговування. Облаштовує або вдосконалює власний життєвий простір з урахуванням власних потреб, потреб інших осіб. Усвідомлено формулює завдання у співпраці з іншими особами відповідно до власних потреб у побуті. Розрізняє види побутової техніки за функціональним призначенням відповідно до визначених завдань. Читає та пояснює своїми словами технічну інформацію, схеми, інші графічні зображення про побутову техніку в інструкціях із застосуванням інформаційних джерел і використанням цифрових пристроїв. Пропонує способи використання різних видів побутової техніки для вирішення побутових завдань. Пояснює загальні принципи роботи побутової техніки відповідно до її функцій та призначення. Дотримується встановлених вимог до техніки безпеки під час експлуатації технічних пристроїв у побутових умовах.</p>
Мистецька	Інтегрований курс «Мистецтво»	<p>Учень / учениця: пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, виявляє ціннісне емоційне ставлення до мистецтва. Виявляє художньо-образне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва. Пізнає себе через взаємодію з мистецтвом, регулює власний емоційний стан. Використовує інформаційне середовище у власній творчості та художній комунікації. Пізнає мову різних видів мистецтва, інтерпретує художні образи, демонструє досвід емоційних переживань, виявляє ціннісне ставлення до мистецтва. Виявляє художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва. Пізнає себе через взаємодію з мистецтвом; регулює власний емоційний стан. Використовує інформаційне середовище у власній творчості та художній комунікації.</p>

Фізична культура	Фізична культура	<p>Учень / учениця:</p> <p>пояснює мету виконання фізичних вправ дотримується правил безпечної поведінки під час фізкультурно-оздоровчої діяльності обґрунтовує важливість дотримання правил безпеки під час виконання фізичних вправ пояснює наслідки недотримання правил безпеки пояснює, як фізкультурно-оздоровча діяльність впливає на спосіб життя та здоров'я людини пояснює шкідливий вплив психотропних на наркотичних речовин знає і пояснює, що вольові якості формуються у процесі виконання фізичних вправ аналізує особливості фізичних вправ, їх вплив на розвиток фізичних якостей, рівень підготовленості, стан здоров'я, тощо. розвиває свої когнітивні властивості у процесі фізичного виховання і виконання вправ аналізує та оцінює правильність виконання фізичних вправ нестандартно вирішує рухові та інші завдання виконує різні соціальні ролі під час взаємодії у процесі рухової (спортивно-ігрової) діяльності обґрунтовує користь співпраці учасників у процесі рухової (спортивно-ігрової) діяльності підтримує учасників команди, допомагає їм виконувати завдання під час рухової діяльності знає про важливість дотримуватися етичних норм у руховій діяльності пояснює важливість правил «чесної гри» стосовно себе та інших під час виконання фізичних вправ, у спортивно-ігровій та змагальній діяльності знає про існування допінгу, пояснює його згубний вплив на здоров'я дотримується етичних норм у процесі виконання фізичних вправ, спортивно-ігрової та змагальної діяльності розповідає про техніку виконання фізичних вправ обґрунтовує підбір засобів за завданням учителя застосовує нову для себе інформацію, зокрема щодо правил, способів виконання вправ, у процесі спортивно-ігрової діяльності усвідомлює значення фізичної/ рухової активності для підтримування стану здоров'я та задоволення у процесі фізичного виховання знає факти, явища фізичної культури і спорту обізнаний із результатами найвідоміших українських спортсменів, які брали участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх та інших змаганнях розповідає про історію виникнення Олімпійського руху аналізує власне виконання рухових дій, ідентифікує помилки в себе та інших школярів із висуненням припущень щодо причин їх виникнення описує свій фізичний стан за суб'єктивними показниками вирізняє ознаки втоми в результаті фізичного навантаження пояснює вплив емоцій на стан здоров'я пояснює, як емоції можуть заважати і допомагати в руховій діяльності описує ознаки гарного/ поганого настрою під час рухової діяльності. Визначає мету загальної фізичної підготовки. Знає і розуміє основні складові і компоненти загальної фізичної підготовки Виконує вправи для організації взаємодії учнів/учениць на уроці (шикування, способи пересування, тощо) Знає і виконує вправи для формування постави та запобігання плоскостопості. володіє технікою фізичних вправ, що використовують для профілактики (корекції) порушень постави застосовує фізичні вправи для профілактики (корекції) статичної плоскостопості Називає основні фізичні якості і природні здібності людини та їх рухові прояви. Визначає та виконує, під</p>
------------------	------------------	---

		<p>керівництвом вчителя, фізичні вправи спрямовані на розвиток фізичних якостей. Знає і використовує на практиці просторові і динамічні особливості фізичних вправ, які сприяють розвитку окремих фізичних якостей (швидкості, сили, витривалості, гнучкості, спритності) пояснює мету виконання фізичних вправ, з допомогою вчителя визначає завдання для окремих вправ загальної фізичної підготовки формує вольові якості у процесі виконання фізичних вправ виконує довготривалі фізичні вправи долає страх під час виконання певних фізичних вправ за підтримки вчителя концентрує, довільно переключає увагу, підтримує її стійкість (за вказівками вчителя та самостійно) для реалізації завдань загальної фізичної підготовки бере участь у рухливих та спортивних іграх, виконує фізичні вправи (зокрема ідеомоторні, завдання для активізації уваги, підтримання її стійкості) Систематичні заняття фізичними вправами, володіння технікою фізичних вправ Демонструє техніку фізичних вправ дотримується техніки рухової дії у стандартних умовах виконує рухові дії в рухливих/ спортивних іграх та естафетах, змагальній діяльності аналізує власне виконання рухових дій, ідентифікує помилки в себе та інших школярів із висуненням припущень щодо причин їх виникнення Контролює свій фізичний стан під час рухової діяльності Регулює свій психоемоційний стан у процесі рухової діяльності Усвідомлює важливість здорового способу життя і активно займається руховою активністю, виконує фізичні вправи на уроці та у поза навчальний час. Дотримується правил безпечної поведінки під час фізкультурно-оздоровчої діяльності. визначає мету систематичної рухової діяльності дотримується правил безпечної поведінки під час фізкультурно-оздоровчої діяльності обґрунтовує важливість дотримання правил безпеки під час виконання фізичних вправ пояснює наслідки недотримання правил безпеки пояснює цінність досягнення мети засобами фізичної культури пояснює, як фізкультурно-оздоровча діяльність впливає на спосіб життя та здоров'я людини пояснює шкідливий вплив психотропних на наркотичних речовин розповідає про значення загартування організму для здоров'я людини, пояснює правила загартування різними способами використовує різні способи загартування організму (під наглядом фахівця, учителя) формує вольові якості у процесі виконання фізичних вправ пояснює, як переборювання окремих негативних емоцій, відчуттів, що виникають у процесі виконання фізичних вправ, допомагає формувати вольові якості пояснює, що виявлення помилок та робота над ними допомагають розвивати власні вольові якості розвиває свої когнітивні властивості у процесі фізичного виховання аналізує та оцінює правильність виконання фізичних вправ пояснює результати виконання рухових (інтелектуальних) дій виконує різні соціальні ролі під час взаємодії у процесі рухової (спортивно-ігрової) діяльності обґрунтовує користь співпраці учасників у процесі рухової (спортивно-ігрової) діяльності підтримує учасників команди, допомагає їм виконувати завдання під час рухової діяльності дотримується етичних норм у руховій діяльності пояснює згубний вплив допінгу на здоров'я,</p>
--	--	--

		<p>усвідомлює, що його застосування є порушенням етичних норм у руховій діяльності. дотримується етичних норм у процесі виконання фізичних вправ, спортивно-ігрової та змагальної діяльності демонструє техніку фізичних вправ розповідає про техніку виконання фізичних вправ демонструє основи техніки фізичних вправ дотримується техніки рухової дії у стандартних умовах пояснює необхідність дотримання правил спортивних ігор, естафет, спортивних змагань усвідомлює значення фізичної/ рухової активності для підтримування стану здоров'я та задоволення у процесі фізичного виховання пізнає факти, явища та закономірності фізичної культури і спорту обізнаний із результатами найвідоміших українських спортсменів, які брали участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх та інших змаганнях розповідає про історію виникнення Олімпійського руху та його сучасний розвиток аналізує інформацію в друкованих та електронних джерелах за завданням учителя пояснює, коментує, наводить приклади фактів та явищ фізичної культури аналізує власне виконання рухових дій, ідентифікує помилки в себе та інших школярів із висуненням припущень щодо причин їх виникнення обґрунтовує власну здоров'язбережувальну позицію, керуючись досвідом інших осіб контролює свій фізичний стан під час рухової діяльності описує свій фізичний стан за суб'єктивними показниками вирізняє ознаки втоми в результаті фізичного навантаження визначає об'єктивні показники власного фізичного стану регулює свій психоемоційний стан у процесі рухової діяльності пояснює вплив емоцій на стан здоров'я пояснює, як емоції можуть заважати і допомагати в руховій діяльності описує ознаки гарного/ поганого настрою під час рухової діяльності визначає фізичні вправи для покращення емоційного стану і виконує їх здійснює рефлексію власного емоційного стану у процесі фізичного виховання позитивно впливає на емоційний стан інших осіб, протидіє їх негативним емоціям. Визначає мету загальної фізичної підготовки. знає і розуміє основні складові і компоненти загальної фізичної підготовки виконує вправи для організації взаємодії учнів/учениць на уроці (шикування, способи пересування, тощо) знає і виконує вправи для формування постави та запобігання плоскостопості. володіє технікою фізичних вправ, що використовують для профілактики (корекції) порушень постави застосовує фізичні вправи для профілактики (корекції) статичної плоскостопості називає основні фізичні якості і природні здібності людини та їх рухові прояви. визначає та виконує, під керівництвом вчителя, фізичні вправи спрямовані на розвиток фізичних якостей. знає і використовує на практиці просторові і динамічні особливості фізичних вправ, які сприяють розвитку окремих фізичних якостей (швидкості, сили, витривалості, гнучкості, спритності) пояснює мету виконання фізичних вправ, з допомогою вчителя визначає завдання для окремих вправ загальної фізичної підготовки формує вольові якості у процесі виконання фізичних вправ виконує довготривалі фізичні вправи долає страх під час виконання певних фізичних вправ за підтримки вчителя</p>
--	--	---

		<p>концентрує, довільно переключає увагу, підтримує її стійкість (за вказівками вчителя та самостійно) для реалізації завдань загальної фізичної підготовки бере участь у рухливих та спортивних іграх, виконує фізичні вправи (зокрема ідеомоторні, завдання для активізації уваги, підтримання її стійкості) займається систематично на заняттях фізичними вправами, володіння технікою фізичних вправ демонструє техніку фізичних вправ дотримується техніки рухової дії у стандартних умовах виконує рухові дії в рухливих/ спортивних іграх та естафетах, змагальній діяльності аналізує власне виконання рухових дій, ідентифікує помилки в себе та інших школярів із висуненням припущень щодо причин їх виникнення контролює свій фізичний стан під час рухової діяльності регулює свій психоемоційний стан у процесі рухової діяльності усвідомлює важливість здорового способу життя і активно займається руховою активністю, виконує фізичні вправи на уроці та у поза навчальний час.</p>
--	--	---

V. Перелік модельних навчальних програм

Навчальний предмет	Модельна навчальна програма	Наказ про надання грифу «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
Українська мова	Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В. Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.)	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Українська література	Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б.).	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Зарубіжна література	Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В, Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.).	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Англійська мова	Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.)	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Математика	Модельна навчальна програма. «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Скворцова С.О., Тарасенкова Н.А.).	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевніук Т.В.)	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут	Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Лаврентьєва І. В., Хомич О. Л.).	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Етика	Модельна навчальна програма «Етика. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ашортія Є.Д., Бакка Т.В., Желіба О.В., Козіна Л.Є., Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.)	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795

Вступ до історії України та громадянської освіти	Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Майорський В. В., Піскарьова І. О., Щупак І. Я.).	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Інформатика	Модельна навчальна програма. «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Чернікова Л. А., Шакотько В. В.).	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Технології	Модельна навчальна програма. «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С., Приходько Ю. М.).	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Мистецтво	Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.)	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795
Фізична культура	«Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломоєць Г. А. , Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші)	Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 липня 2021 року № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2021 року № 898)

Заклад освіти під час формування переліку модальних програм враховував такі чинники: особливості та потреби учнів у досягненні обов'язкових результатів навчання, потенціал педагогічного колективу, ресурсне забезпечення закладу освіти, навчально-методичний супровід модельних програм, наявність внутрішньогалузевих зв'язків між програмами різних предметів та курсів для реалізації ключових компетентностей. Сформована з окремих модельних програм освітня програма є цілісним комплексом, кожен компонент якого реалізує свої цілі та функції у тісному взаємозв'язку з іншими компонентами для формування цілісної компетентної особистості

VI. Форми організації освітнього процесу та методи навчання

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх освітніх потреб.

Вибір форм організації залежить від наявних ресурсів для забезпечення освітньої діяльності:

- матеріально-технічних;
- кадрових;
- навчально-методичних;
- інформаційних.

За потреби заклад освіти з урахуванням запитів батьків та наявних можливостей може організувати різні форми здобуття освіти (сімейну, педагогічний патронаж, дистанційну тощо), реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію учня. Відповідно до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у закладах загальної середньої освіти (додаток 2 до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.03.2002 р. за № 229/6517, із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти № 572 від 09.10.2002 наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 921 від 17.08.2012 наказом Міністерства освіти і науки N 401 від 08.04.2016) клас може ділитися на групи під час вивчення української та іноземної мов за умови більше 27 учнів у класі, під час проведення практичних занять з інформатики з використанням комп'ютерів за умови не менше 8 учнів у групі. Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку. Пошук інновацій зосереджений на проведенні нестандартних уроків. Типи уроків:

- урок формування компетентностей;
- урок розвитку компетентностей;
- урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- урок корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу є екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, квести, інтерактивні уроки, уроки з використанням інтегративних, проектних технологій, технологій розвитку критичного мислення.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті навчальних предметів за умови виконання вимог Державного стандарту. Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах.

VII. Опис інструментарію оцінювання

Відповідно до ступеня оволодіння знаннями і способами діяльності виокремлюються чотири рівні навчальних досягнень учнів: початковий, середній, достатній, високий та виставляється бал за 12-бальною системою (шкалою). Оцінювання здійснюється у процесі повсякденного вивчення результатів навчальної діяльності учнів, а також за результатами перевірки навчальних досягнень: усної (індивідуальне, групове, фронтальне опитування), письмової (самостійна робота, контрольна робота, тематична контрольна робота, тестування, та ін.).

Підсумковому оцінюванню (семестровому, річному) підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента типового навчального плану. Семестрове оцінювання здійснюється з урахуванням різних видів навчальної діяльності, які мали місце протягом семестру, та динаміки особистих навчальних досягнень учня/учениці. Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки враховується динаміка особистих навчальних досягнень учня/учениці протягом року.

Семестрова та річна оцінки можуть підлягати коригуванню. Відповідно до п. 3.2. Інструкції з ведення класного журналу 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496, у триденний термін після виставлення семестрової оцінки батьки (особи, які їх замінюють) учнів (вихованців), які виявили бажання підвищити результати семестрового оцінювання або не були атестовані, звертаються до керівника закладу освіти із заявою про проведення відповідного оцінювання, у якій пояснюють причину та необхідність його проведення. Наказом керівника закладу створюють комісію та затверджують графік і порядок проведення оцінювання. Члени комісії готують завдання, що погоджує педагогічна рада навчального закладу. Комісія ухвалює рішення щодо його результатів та складає протокол. Рішення цієї комісії є остаточним, при цьому скоригована семестрова оцінка не може бути нижчою за семестрову. У разі, якщо учневі/учениці не вдалося підвищити результати, запис у колонку «Скоригована» у класному журналі не роблять. За результатами оцінювання керівник закладу освіти видає відповідний наказ. Коригування річної оцінки здійснюють шляхом коригування семестрової оцінки за I та/або II семестр відповідно до п.п. 9-10 Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 № 762 (зі змінами).

Оцінка результатів навчання учнів є конфіденційною інформацією, яку повідомляють лише учневі/учениці, його/її батькам (іншим законним представникам). Оцінювання має бути зорієнтованим на визначені Державним стандартом базової середньої освіти ключові компетентності та наскрізні

вміння й передбачені навчальною програмою очікувані результати навчання для відповідного періоду освітнього процесу. Враховуючи ці вимоги, для оцінювання навчальних досягнень учнів доцільно керуватися такими категоріями критеріїв:

- розв'язання проблем і виконання практичних завдань із застосуванням знань, що охоплюються навчальним матеріалом;
- комунікація (тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій);
- планування й здійснення навчального пошуку, робота з текстовою і графічною інформацією;
- рефлексія власної навчально-пізнавальної діяльності.

Під час оцінювання навчальних досягнень важливо враховувати дотримання учнями принципів доброчесності, а саме: вияв поваги до інших осіб, їхніх прав і свобод, дбайливе ставлення до ресурсів і довкілля, дотримання принципів академічної доброчесності. У разі порушення учнем/ученицею принципів доброчесності під час певного виду навчальної діяльності, учитель може прийняти рішення не оцінювати результат такої навчальної діяльності.

Для визначення рівня досягнення учнями результатів навчання заклад освіти буде застосовувати Орієнтовну рамку оцінювання навчальних досягнень здобувачів базової середньої освіти (Додаток 2).

VIII. Додатки

Додаток 1

Навчальний план 5-6 класів з навчанням українською мовою

Освітня галузь	Перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Кількість годин на тиждень у класах	
		5	6
Мовно-літературна	Українська мова	4	4
	Українська література	2	2
	Зарубіжна література	1,5	1,5
	Іноземна мова (англійська)	3,5	3,5
Математична	Математика	5	5
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	2	2
	Географія	-	2
Соціальна і здоров'язберезувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1	1
	Етика	0,5	0,5
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти	1	-
	Історія України. Всесвітня історія.	-	2
Інформатична	Інформатика	1,5	1,5
Технологічна	Технології	2	2
Мистецька	Інтегрований курс «Мистецтво»	2	2
Фізична культура	Фізична культура	3	3
Разом		26+3	29+3
Додаткові години для вивчення предметів освітніх		2	2

галузей, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		
Гранично допустиме навчальне навантаження	28	31
Всього (без фізичної культури + фізична культура; без урахування поділу класів на групи)	28+3	31+3

Додаток 2

ОРІЄНТОВНА РАМКА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
ЗДОБУВАЧІВ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Рівні Категорії критеріїв	Початковий рівень 1 – 3 балів	Середній рівень 4 – 6 балів	Достатній рівень 7 – 9 балів	Високий рівень 10 – 12 балів
Планування та здійснення навчального пошуку, аналіз текстової та графічної інформації	Учень/учениця самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб: планує й здійснює навчальний пошук; опрацьовує текстову та/або графічну інформацію	Учень / учениця самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб: планує й здійснює навчальний пошук; ставить запитання до змісту навчального матеріалу; опрацьовує й інтерпретує текстову та/або графічну інформацію без істотних змістових і логічних неточностей	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя або інших осіб: планує й успішно здійснює навчальний пошук, не обмежуючись навчальним матеріалом; ставить уточнювальні запитання; використовує інформацію з кількох джерел; опрацьовує й логічно інтерпретує текстову та/або графічну інформацію; порівнює інформацію з кількох джерел	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя чи інших осіб: планує й успішно здійснює навчальний пошук, не обмежуючись навчальним матеріалом; ставить запитання на з'ясування причинно-наслідкових зв'язків; використовує інформацію з різних джерел; опрацьовує й логічно інтерпретує текстову та/або графічну інформацію; аналізує й порівнює інформацію з

				різних джерел; критично оцінює надійність джерела й достовірність інформації
Комунікація, зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних технологій	Учень / учениця створює короткі усні й письмові повідомлення; відтворює почуту або прочитану інформацію, допускаючи істотні змістові та/або логічні неточності	Учень / учениця створює короткі усні й письмові повідомлення; відтворює почуту або прочитану інформацію без істотних змістових та/або логічних неточностей; презентує результати своєї навчальної діяльності	Учень / учениця створює деталізовані усні й письмові повідомлення; висловлює власну думку й наводить приклади на її підтвердження; презентує результати навчальної діяльності, зокрема з використанням ІКТ (за умови доступності)	Учень / учениця створює деталізовані усні й письмові повідомлення; висловлює й логічно обґрунтовує власну думку, наводить приклади на її підтвердження; творчо презентує результати навчальної діяльності, зокрема з використанням ІКТ (за умови доступності)
Виконання практичних завдань та розв'язання повсякденних проблем із застосуванням знань, що охоплюються навчальним матеріалом	Учень / учениця самостійно або з допомогою вчителя або інших осіб: виконує навчальну дію на рівні копіювання зразка її виконання; розпізнає, називає окремі об'єкти вивчення	Учень / учениця самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб: виконує навчальну дію із застосування знань, що охоплюються навчальним матеріалом, за зразком; може порівняти окремі об'єкти вивчення	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя чи інших осіб: застосовує знання, що охоплюються навчальним матеріалом, у типових ситуаціях на рівні свідомого вибору, а саме: формулює проблемні питання, пропонує можливі способи виконання завдання або розв'язання проблеми; складає план для виконання / розв'язання відповідно до	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя чи інших осіб: застосовує знання, що охоплюються навчальним матеріалом, для виконання практичних завдань та/або розв'язання повсякденних проблем у нетипових ситуаціях на рівні свідомого вибору, а саме: формулює проблемні питання, висуває гіпотези; успішно виконує завдання або розв'язує проблему

			інструкцій та/або успішно виконує окремі етапи такого виконання / розв'язання; може аналізувати та порівнювати об'єкти вивчення	відповідно до інструкцій; обґрунтовує обраний спосіб розв'язання / виконання, спираючись на знання й досвід; може класифікувати й узагальнювати об'єкти вивчення
Рефлексія власної навчально-пізнавальної діяльності	Учень / учениця розпізнає помилки, логічні або змістові неточності в результатах навчальної діяльності після того, як на них вказує вчитель	Учень / учениця самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб: розпізнає й виправляє окремі помилки та робить часткові уточнення в результатах навчальної діяльності	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя чи інших осіб : успішно виправляє окремі помилки й робить часткові уточнення в результатах власної навчальної діяльності; визначає окремі труднощі, що виникають у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності й можливі шляхи їх подолання	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя чи інших осіб аналізує результати власної навчальної діяльності із застосуванням критеріїв оцінювання, успішно виправляє помилки й робить уточнення; визначає труднощі, що виникають у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності, та можливі шляхи їх подолання

Тривалість уроків та перерв 5-6-х класів

	5-6 класи (45 хвилин)	
	час проведення уроку	перерва
1 урок	08.15 – 09.00	10 хв.
2 урок	09.10 – 09.55	20 хв.
3 урок	10.15 – 11.00	20 хв.
	обід 11.00-11.20	
4 урок	11.20 – 12.05	10 хв.
5 урок	12.15 – 13.00	10 хв.
6 урок	13.10– 13.55	10 хв.
7 урок	14.05 – 14.50	10 хв.
8 урок	15.00-15.45	

У даному документі пронумеровано,
прошнуровано і скріплено печаткою
52 (п'ятдесят два) аркушів
Директор Майченківської загальноосвітньої школи
I-III ступенів Люботинської міської ради
Харківської області *Вікторія Цимбаліста* Вікторія ЦИМБАЛІСТА

